Att: Kunnskapsdepartementet

Oslo 23.09.2019

Vedr. høringssvar NOU 2019:12 Lærekraftig utvikling - Livslang læring for omstilling og konkurranseevne

Generelle kommentarer

I Markusssen-utvalgets rapport beskrives behovet for et styrket tilbud av utdanning og opplæring definert av arbeidslivets behov. Det fremkommer videre at tilbudet må ha et innhold og omfang som er etterspurt i arbeidslivet, og være tilrettelagt slik at deltakelse kan kombineres med å være i jobb.

Mesterbrevordningen er i stor grad en ordning lik den som foreslås i utvalgets rapport, og Mesterbrevnemnda vil derfor i korte trekk gi en beskrivelse av ordningen og kvalifikasjonen som oppnås. Med sin tilhørighet i Nærings- og fiskeridepartementet har mesterbrevordningen en sentral rolle som næringspolitisk virkemiddel, i tillegg til å være et viktig landsdekkende kompetansetiltak.

Enkelte av rapportens beskrivelser av mesterbrevordningen er ikke korrekte, og Mesterbrevnemnda anmoder om at disse justeres i tråd med det nemnda skriver om kvalifikasjonen i det følgende.

Mesterbrevet som kvalifikasjon

Mesterkvalifikasjonen er en formell, høyere yrkeskvalifikasjon skreddersydd for håndverkere som ønsker å videreutvikle seg i eget fag. Kvalifikasjonen består av 3 komponenter: fag-/svennebrev i et mesterfag, relevant og allsidig praksis i faget og mesterutdanning eller tilsvarende utdanning. Kravet til praksis er nedfelt i egen forskrift, noe som innebærer at en viktig del av kvalifikasjonen opparbeides i arbeidslivet, og styres av arbeidslivets og bedriftenes behov for kompetanse.

Mesterkvalifikasjonen gir kompetanse på høyt nivå både som fagekspert og leder. Kompetansen opparbeides gjennom arbeid kombinert med mesterutdanning eller tilsvarende utdanning, etter oppnådd fag- eller svennebrev i et mesterfag, og vektlegger evne til kritisk gjennomgang og praktisk anvendelse av teorier og prinsipper for så vel ledelse som faglig utvikling. Hovedtyngden av mesterkvalifikasjonen utvikles gjennom læring i arbeid med ansvar for å følge lover, standarder og normer samt sikre kvalitet så vel som lønnsomhet basert på fornuftig bruk av ressurser. Innovasjon/entreprenørskap er sentralt i kompetansen.

Kvalifikasjonen er hjemlet i *Lov om mesterbrev i håndverk og annen næring* [mesterbrevloven] med tilhørende forskrifter og er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet (NFD).

Det er Mesterbrevnemnda, et trepartssamarbeid oppnevnt av NFD, som styrer, utvikler og kvalitetssikrer mesterkvalifikasjonen.

Mesterbrevnemndas myndighet til å fastsette kvalifikasjonskravene er den viktigste bærebjelken i mesterbrevordningen. Nemnda fastsetter hvilke fag- eller svennebrev som skal ligge til grunn for mesterbrevet i det enkelte mesterfag, hvilken praksis som godkjennes, og innhold og struktur i mesterutdanningen.

Mesterutdanningen er en leder- og etablererutdanning, spesielt tilpasset håndverkere som ønsker å utvikle seg videre i eget fag, til en faglig utøvende lederrolle. Til forskjell fra i utdanningssystemet, fastsettes læreplanene av partene i arbeidslivet gjennom vedtak i Mesterbrevnemnda. Læreplanene utvikles i tett samarbeid med de enkelte fagenes bransjer for å sikre at arbeidslivets kompetansebehov ivaretas, og holdes kontinuerlig oppdatert. Planene er utformet med læringsutbyttebeskrivelser.

Mesterutdanningen består av tre fagområder: bedriftsledelse, faglig ledelse og faglig fordypning. Det er utviklet læreplaner i alle mesterfagene. Utdanningen har en varighet på 1 ½ til 2 år, er fleksibel og tilbys både som klasseromsundervisning på kveldstid og/eller i helger, og i tillegg som nettbasert utdanning. Organiseringen fremmer mesterbrevet som et næringspolitisk virkemiddel, ved at studentene er i arbeid under utdanning. Mesterbrevordningen omfatter 68 ulike håndverksfag. Det er i dag i overkant av 14.000 aktive mestere i alle aldre og fag, og nærmere 7000 mesterbedrifter, fordelt over hele landet.

Hvert år tildeles om lag 600 nye mesterbrev. Den største andelen mestere har fullført mesterutdanning hos en av de tre tilbyderne Mesterbrevnemnda har godkjent, Folkeuniversitetet, Blimester.com og Norges grønne fagskole-Vea. Andre har fått tildelt mesterbrev med bakgrunn i utdanning fra teknisk fagskole, realkompetanse eller mesterbrev fra annet land i Europa. Ser man på antall mestere siden oppstarten og frem til i dag, har Mesterbrevnemnda kvalifisert omlag 50.000 mestere totalt, noe som gjør mesterbrevordningen til en av de mest omfattende ordningen innen etter- og videreutdanning for arbeidslivet.

Mesterbrevnemnda dimensjonerer mesterutdanningen og godkjenner tilbydere av den. Denne myndigheten er viktig for styringen mesterbrevordningen for å sikre høy kvalitet og tilbud i alle mesterfag, også i fag med et lite antall studenter. Dette, samt kravet om nærhet til arbeidslivet, gjør at det må stilles til dels andre krav til tilbyderne av mesterutdanning enn det gjøres i utdanningssystemet. Ofte handler dette om sterke krav til faglig innhold og relevans for arbeidslivet framfor krav til spesifikke rammebetingelser som stilles til tradisjonelle utdanningsinstitusjoner. Mesterbrevnemndas autonomi er en forutsetning for å gjøre mesterutdanningen tilgjengelig over hele landet, i alle mesterfag.

Mesterbrevnemnda arbeider kontinuerlig med å utvide ordningen til å omfatte flere mestere og fag. Det er behov for den kompetansen et mesterbrev gir i flere næringer. Det er også et stort potensial for flere mestere i dagens mesterfag, ikke minst når rekrutteringen til yrkesfagene nå øker.

Mesterbrevnemnda behandler hver enkelt søknad om mesterbrev, basert på forskrifter til mesterbrevloven. De av forskriftene som omhandler kravene til mesterkvalifikasjonen, og som dermed ligger til grunn for dette arbeidet, er det nemnda selv som fastsetter. Dette understreker viktigheten av nemndas autonomi, som en forutsetning for å ivareta arbeidslivets krav til kvalifikasjonen, og har vært avgjørende for utvikling og omfang av den mesterbrevordningen vi har i dag. Mesterbrevloven delegerer til nemnda å praktisere, administrere, organisere og utvikle mesterbrevordningen, herunder fastsette hvilke fag som er mesterfag og vedta hvilke kvalifikasjonskrav som gjelder ved tildeling av mesterbrev. Det er mesterbrevloven med tilhørende forskrifter som siden starten har sikret relevans og kvalitet i mesterbrevet som kvalifikasjon og i ordningen for øvrig. Det er de aktive mesterne som i sin helhet finansierer ordningen ved å betale en årlig mesteravgift.

Mesterbrevordningen som næringspolitisk virkemiddel

Evalueringer av mesterbrevordningen viser at ordningen fungerer svært godt i et næringspolitisk perspektiv, og har stor betydning i arbeidslivet, særlig for små og mellomstore bedrifter.

Ordningen bidrar til et seriøst arbeidsliv ved å gi små- og mellomstore bedrifter lederkompetanse som sikrer seriøs drift, lønnsomhet og faglig kvalitet, og derigjennom bidrar til verdiskapingen. Mesterbedrifter er også langt oftere lærebedrifter enn det andre bedrifter er.

Mesterbrevordningen bidrar til verdiskaping og sysselsetting over hele landet, i praktisk talt alle kommuner. Mesterbedriftene er i stor grad en del av det organiserte arbeidslivet, hvor partene lokalt spiller en viktig rolle for å sikre seriøsitet og ta ansvar for faglig kvalitet i håndverksnæringene. Mesterbedrifter er også ofte hjørnesteinsbedrifter på steder hvor det ellers ville være liten næringsvirksomhet.

Mesterbrevordningens potensial

Myndigheter, oppdragsgivere og kunder legger økende vekt på at bedriftene kan dokumentere sin kompetanse, også høyere yrkesfaglig kompetanse. Det å opprettholde og forsterke mesterbrevordningens posisjon i arbeidslivet vil være et vesentlig bidrag for å imøtekomme dette.

Mesterbedriftene er typiske for gruppen små og mellomstore bedrifter som står foran store omstillinger, det vil derfor være svært viktig å bruke mesterbrevordningen som et virkemiddel i SMB-strategier. Mesterbrevnemnda kan gjennom å utdanne mestere bidra til bedre omstilling for de aktuelle målgruppene, som utgjør verdifulle arbeidsplasser over hele landet. Den kompetanse som tilføres gjennom mesterbrevet er vesentlig for vellykkede omstillingsprosesser, for eksempel når det gjelder digitalisering og det grønne skiftet.
Mesterkvalifikasjonen må kunne forstås av unge og voksne arbeidstakere som et likestilt alternativ til lederutdanninger i universitets- og høyskolesektoren, fordi arbeidslivet i dag i større grad enn tidligere etterspør formelle kvalifikasjoner.

En formell anerkjennelse av mesterbrevet også innenfor Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring, NKR, er viktig for hele samfunnet og kan blant annet bidra til bedre rekruttering til yrkesfagene gjennom å vise en videre karrierevei også for disse fagene.

Mesterkvalifikasjonen holder et høyt faglig nivå og må forståes på lik linje med utdanningskvalifikasjonene som i dag er innplassert i NKR.

Det norske mesterbrevet står i en lang europeisk tradisjon og Mesterbrevnemnda har erfaring med europeisk samarbeid blant annet gjennom deltakelse i EU-prosjekter som Hanse-Parlamentet.

Vår mesterkvalifikasjon står sterkt i europeisk kontekst, den er blant de fremste i Europa. Mesterbrevnemnda mener at særlig den tyske mesterbrevordningen er interessant å sammenligne seg med. Det tyske mesterbrevet er innplassert på nivå 6 og 7 i det tyske og europeiske kvalifikasjonsrammeverket. Mesterbrevnemnda mener at mesterkvalifikasjonen i likhet med den tyske skal innplasseres på nivå 6 NKR og nemnda vil bidra i dette arbeidet.

Nemnda mener det i årene som kommer er vesentlig å samarbeide videre både europeisk og nordisk om høyere yrkeskvalifikasjoner, og ønsker å bidra til dette.

Vi vil videre kommentere på de ulike tiltaksforslagene i høringen:

A. Tiltak som anbefales testet ut i mindre skala

1. Utvidet rett til videregående opplæring

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

2. Tilleggslån i Lånekassen

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Slike tilleggslån må også kunne gjelde for utdanningstilbud definert ut ifra arbeidslivets behov, f.eks. mesterbrev.

3. Prøveordning med tilskudd til studieavgift og livsopphold under utdanning og opplæring

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Slike tilskudd må også kunne gjelde for utdanningstilbud definert ut ifra arbeidslivets behov, f.eks. mesterbrev.

4. Dagpengemottakere med utdatert fagbrev som trenger ny videregående opplæring

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Retten til dagpenger må også gjelde de som tar en mesterutdanning.

B. Tiltak som anbefales iverksatt umiddelbart

5. Program for arbeidslivsdrevet kompetansebygging

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Mesterbrevet som kvalifikasjon har sitt utgangspunkt i arbeidslivet, og er et godt eksempel på arbeidslivsdrevet kompetansebygging som fungerer godt, og har potensial for videre utvikling. Mesterbrevordningen kjennetegnes av det nære samarbeidet mellom bedriftene og bransjene som gir ansatte med fag-/svennebrev muligheter for læring i arbeid med sikte på mesterbrev, og nemndas formelle ansvar for kvalifikasjonen, herunder styring av mesterutdanningen. Et program som foreslått vil kunne være et interessant bidrag til videre utvikling også av mesterbrevet.

6. Egen satsing på kompetanse for innovasjonsprosjekter

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

I den tyske og andre lands mesterbrevordninger er det slik at det i fag der dette er formålstjenlig kan være mulig å ta etterutdanning etter et mesterbrev slik at mesterkvalifikasjonen tilsvarer nivå 7 i NKR. Dette bør også vurderes i det norske systemet.

7. Fjerne 30-poengregelen i fagskolene

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Nemnda er enig med utvalget i at det ikke er behov for å sette en nedre studiepoenggrense for utdanning som tilbys.

8. Fagskoler kan søke om selvakkrediteringsrett

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Mesterbrevnemnda ønsker at NOKUT kan gi institusjonsakkreditering når kvalitetskriterier er oppfylt.

9. Resultatbasert tilskudd til fagskolene bør gis til de enkelte fagskolene i stedet for til fylkeskommunene

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

10. Kostnadsdekning for mindre emner

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

UH-sektoren vil da også kunne tilby spesialisering og nye læringsmuligheter også for mesterne. Det tyske mesterbrevet gir tilgang til universitet- og høgskole. En omlegging i tråd med dette forslaget kan bidra til å tilgjengeliggjøre UH-sektoren for kandidater med mesterbrev.

11. Økt resultatfinansiering av betalingsstudier

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

12. Program for fleksibel læring

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Tilbydere av mesterutdanning må også kunne søke om støtte i et slikt program.

13. Kvalitet i Bedriftsintern opplæring (BIO)

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Mesterbrevnemnda stiller strenge kvalifikasjonskrav til sine tilbydere av mesterutdanning, og tildeling av mesterbrev er underlagt lov og forskrift. Mesterutdanning kan derfor være et svært godt BIO- tiltak i små og mellomstore bedrifter.

14. Opptak til enkeltemner i høyere utdanning uten å ha dokumentert studiekompetanse

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

15. Gi eksamensrett for betalende studenter uten studiekompetanse i høyere utdanning

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

16. Studiestøtte hele livet

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Mesterbrevnemnda mener at det er et viktig prinsipp at kandidater skal kunne være i full jobb samtidig som de tar etter- og videreutdanning og samtidig få studiestøtte.

17. Utdanning med dagpenger

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Mesterbrevet er en formell kvalifikasjon og må komme inn under denne ordningen.

18. Utdanning med sykepenger

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Mesterutdanning må også komme inn under denne ordningen. For eksempel vil en erfaren tømrer med yrkesskade kunne ta mesterutdanning og bli en svært god leder, og på den måten fortsatt kunne arbeide i sitt fag. At det kun er studiepoenggivende utdanning som omfattes av dette forslaget får uheldige konsekvenser fordi rammene blir for snevre.

19. Øke støtten til fylkeskommunenes arbeid med mobilisering og koordinering

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Fylkeskommunens rådgivningstjenester og karrieresentre må også ha et ansvar for å veilede inn mot mesterkvalifikasjonen.

C. Tiltak som anbefales utredet

20. Fleksibilitetsinsentiv i finansieringssystemet

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

21. Nye unntak i egenbetalingsforskriften

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

22. Aldersbestemt kandidatindikator

Mesterbrevnemnda har ingen kommentar til forslaget.

23. Godkjenningsordning for ikke-formelle opplæringstilbud

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

I rapporten omtales mesterkvalifikasjonen enkelte steder som en ikke-formell bransjesertifisering. Vi vil igjen presisere at mesterutdanningen er en formell opplæring og mesterkvalifikasjonen en formell kvalifikasjon hjemlet i lov og forskrift (lov om Mesterbrev 1986). Kvalifikasjonen er utviklet i samarbeid med partene i arbeidslivet, basert på arbeidslivets kompetansebehov og tilsvarer nivå 6 i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Dette er samme nivå som mesterbrev i andre europeiske land med sammenlignbare mesterbrevordninger, for eksempel Tyskland og Sveits som har mesterkvalifikasjonen plassert på nivå 6 og 7 i sine rammeverk.

24. Bedre system for realkompetansevurdering

Mesterbrevnemnda støtter forslaget.

Mesterbrevnemnda realkompetansevurderer i dag kandidater opp mot full mesterbrevkvalifikasjonen, jfr. *Forskrift om søknad om mesterbrev på bakgrunn av realkompetanse*. Mesterbrevnemnda har lang erfaring i å foreta slike vurderinger og ønsker å bidra i utviklingen av felles digitale verktøy. Det er svært viktig med en enhetlig praksis på dette feltet i forvaltningen.

Med vennlig hilsen

Heidi Tveide

Daglig leder

Mesterbrevnemnda

23 08 83 62, dir. 94 52 18 35

www.mesterbrev.no

Mesterbrev - Fagkunnskap gir trygghet